

Terra firma

prof. MUDr. Zdeněk Doležel, CSc.¹, MUDr. Sandra Gruberová¹, MUDr. Jana Kopuleťá²

¹Pediatrická klinika, LF MU a FN Brno

²Dětské kožní oddělení, Pediatrická klinika LF MU a FN Brno

Klíčová slova: dermatóza terra firma, abnormální keratinizace, izopropylalkohol.

Key words: terra firma-forme dermatosis, abnormal keratinization, isopropyl alcohol.

Čtrnáctiletá dívka uvedla, že se jí asi před 5 měsíci vytvořily na kůži břicha skvrny, které považovala za nečistotu. I přes intenzivní pravidelnou denní hygienu (sprchování s použitím běžných mýdel nebo sprchových šampónů) se nedařilo „špínu“ odstranit. Rodinná a osobní anamnéza děvčete byla zcela bez pozoruhodností. Dívka uvedla, že nezačala používat nějaké nové kosmetické krémy nebo tělová mléka, nemá trvalou farmakoterapii, neměnila typ spodního prádla a v domácnosti také nezměnili prací prostředky. Nález na kůži byl asymptomatický a příp. jiné vedlejší příznaky děvče neudávalo.

Při fyzikálním vyšetření byly jedinou odchylkou změny na kůži zřetelně vyjádřené v oblasti laterálních partií obou mezogastrii a částečně také ve střední čáře nad pupkem (Obr. 1). Kožní morfy byly papilomatózní, hyperkeratinizované, hnědého koloritu, a dermatoskopické vyšetření prokázalo jejich polygonální tvar. U pacientky jsme provedli s použitím vyššího taktálního tlaku intenzivní otírání gázou navlhčenou v roztoku s obsahem etylalkoholu a tímto postupem se kožní léze podařilo odstranit (Obr. 2) a na použité gáze byly zbytky setřelé hyperpigmentace (Obr. 3). Náš diagnostický závěr

byl, že se jedná o dermatózu označovanou terra firma (TF).

TF je benigní dermatóza neznámé etiologie. Část z literárních zdrojů uvádí, že TF patří spíše ke vzácným kožním onemocněním, jiné naopak konstatují, že tato dermatóza snadno unikne pozornosti a je tak poddiagnostikovaná. Onemocnění je častěji popisováno u dospívajících nebo u dospělých mladšího věku. Patogeneze TF je vysvětlována tak, že se jedná o poruchu vyžrávání keratinocytů vedoucí k jejich shlukování s následným hromaděním kožního mazu a melaninu v epidermis. Viditelným výsledkem těchto změn je

Obr. 1. Hnědavě zabarvená ložiska terra firma v oblasti pravého mezogastria a ve střední čáře nad pupkem

Obr. 2. Stejně ložisko jako na obrázku 1 po ošetření roztokem alkoholu

Obr. 3. Zbytky setřelých ložisek TF na tamponu napuštěném v roztoku alkoholu

prof. MUDr. Zdeněk Doležel, CSc.
Pediatrická klinika LF MU a FN Brno
dolezel.zdenek@fnbrno.cz

Cit. zkr: *Pediatr. praxi.* 2023;24(5):343-344

Článek přijat redakcí: 13. 6. 2023

Článek přijat k publikaci: 22. 6. 2023

hyperkeratóza a hyperpigmentace. Klinicky TF charakterizují různě velká zřetelně hnědá až téměř černá ložiska papilomatózních anebo verukózních morf se zřetelnou hyperkeratózou. Nejčastějšími lokalizacemi je kůže krku, obličeje, trupu, okolí kloubů, ale také ušní boltce, prsní areola, třísla a suprapubická oblast. TF je zcela asymptomatická, chybí prurigo. Změny na kůži při TF obvykle nemocní vnímají jako ložiska znečištění – špíny a snaží se je odstranit intenzivním mytím vodou, vč. používání různých mýdel. To je však neúčinné. Rozhodující pro stanovení diagnózy TF je, že se kožní erupce daří zcela odstranit roztokem s obsahem alkoholu, dermatoskopie

nebo biopsie kůže nejsou nutné. Při lokálním ošetřování je nutno použít větší tlakové a třecí působení, ne nepodobné tomu, kdy s pomocí pryže gumujeme písmo/kresbu. Po tomto postupu typicky zůstávají na použitém tamponu/gáze zbytky setřelých hyperpigmentizovaných ložisek. Většina literárních údajů jako alkohol používaný k ošetření TF preferuje izopropylalkohol. Ten je však v našich podmínkách medicíně nedostupný a stejného příznivého léčebného efektu lze dosáhnout s použitím roztoku s obsahem některého jiného alkoholu (koncentrace > 60%) nebo využitím kyseliny salicylové (20% roztok nebo využitím kyseliny salicylové v alkoholu). Po úspěšném

prvotním ošetření kůže je doporučováno v něm pokračovat přibližně po dobu jednoho týdne. Diferenciálně diagnosticky je nutno od TF odlišit především acanthosis nigricans (AN) a dermatosis neglecta (DN). Orientačně pro rozlišení těchto dermatóz platí, že kožní projevy AN nelze odstranit ani vodou ani roztokem alkoholu, naproti tomu změny na kůži při DN příznivě reagují na mytí vodou.

Poznámka na závěr: u TF bývá někdy používáno i pojmenování podle prvotního autora „Duncan’s dirty dermatosis“. Častěji, a to i v českém jazyce, používané „Terra firma“ je plně převzato z latiny a v angličtině je volně překládáno „solid earth“.